

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1 EKOLOGIJA I POJMOVI ŽIVOTNE SREDINE	3
1. 2 ZAGAĐENJA ŽIVOTNE SREDINE I NJIHOVI IZVORI	5
1.2.1 <i>Klasifikacija zagađujućih materija</i>	6
1.2.1.1 Toksičnost	7
1.2.1.2 Postojanost.....	8
1.2.1.3 Mobilnost	9
1.2.1.4 Lakoća kontrolisanja.....	9
1.2.1.5 Bioakumulacija	9
1.2.1.6 Hemijske transformacije	9
1.2.1.7 Stanje životne sredine	10
1.2.2 <i>Ksenobiotici i mogućnost njihove biološke razgradnje</i>	10
1.2.3 <i>Strategije kontrole zagađujućih materija</i>	11
1.2.3.1 Razblaživanje i disperzija	11
1.2.3.2 Koncentrisanje i zadržavanje	11
2 MIKROORGANIZMI I ŽIVOTNA SREDINA	13
2.1 ULOGA MIKROORGANIZAMA U ŽIVOTNOJ SREDINI	13
2.2 METABOLIČKA KLASIFIKACIJA MIKROORGANIZAMA.....	13
2.3 MIKROORGANIZMI HIDROSFERE	15
2.4 MIKROORGANIZMI PEDOSFERE	17
2.5 MIKROORGANIZMI ATMOSFERE.....	19
2.6 GEOHEMIJSKA AKTIVNOST MIKROORGANIZAMA.....	21
2.6.1 <i>Cilus kiseonika</i>	22
2.6.2 <i>Ciklus ugljenika</i>	23
2.6.3 <i>Ciklus azota</i>	24
2.6.4 <i>Ciklus sumpora</i>	26
2.7 MIKROBIOLOŠKA OSNOVA BIORAZGRADNJE	28
2.8 ŠTETNI EFEKTI BIOLOŠKE RAZGRADNJE.....	30
3 KLJUČNI ELEMENTI BIOLOŠKIH PROCESA.....	33
3.1 ADEKVATNA MIKROBNA POPULACIJA	33
3.2 KRAJNI AKCEPTOR ELEKTRONA.....	35
3.3 NUTRIJENTI	36
3.4 USLOVI SREDINE	38
3.5 KARAKTERISTIKE RASTA MIKROORGANIZAMA.....	39
3.6 RAST NA DVA SUPSTRATA	43
3.7 MEŠANE KULTURE.....	46
3.8 KINETIKA I MODELOVANJE MIKROBNOG RASTA	48
3.8.1 <i>Osnovi modelovanja</i>	48
3.8.2 <i>Definisanje zapreminskih i specifičnih brzina za osnovne mikrobne aktivnosti</i>	53
3.8.3 <i>Eksplisitni izrazi brzine mikrobnih aktivnosti</i>	54
3.8.3.1 <i>Monodov kinetički model rasta</i>	55
3.8.3.2 <i>Inhibicija rasta</i>	57
3.8.3.3 <i>Odumiranje i spontana razgradnja ćelija</i>	58

3.8.3.4 Formiranje proizvoda.....	59
3.8.3.4.1 Inhibicija proizvodnje i razgradnja.....	61
3.8.3.5 Održavanje i endogena respiracija.....	61
3.8.3.6 Korišćenje supstrata.....	62
3.9 DISKONTINUALNO (ŠARŽNO) GAJENJE MIKROORGANIZAMA.....	65
3.9.1 Kinetički modeli za diskontinualno gajenje mikroorganizama.....	66
3.9.2 Produktivnost.....	69
3.9.3 Određivanje parametara.....	69
3.10 KONTINUALNO GAJENJE MIKROORGANIZAMA: HEMOSTAT.....	71
3.10.1 Kinetički modeli za hemostat.....	72
3.10.2 Ispiranje i kritična brzina razblaženja.....	73
3.10.3 Produktivnost.....	74
3.10.4 Određivanje parametara μ_{max} i K_S	74
Nomenklatura.....	74
4 OPŠTI BIOTEHNOLOŠKI POSTUPCI U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE.....	77
4.1 BIOREMEDIJACIJA.....	77
4.2 PREVENCIJA.....	79
4.3 DETEKCIJA I MONITORING.....	80
4.4 GENETSKI INŽENJERING.....	81
4.5 PRIMENA BIOLOŠKIH SISTEMA U KONTROLI ZAGAĐENJA.....	82
4.5.1 Primena mikroorganizama.....	82
4.5.1.1 Proizvodnja mikrobnih kultura za bioaugmentaciju.....	83
4.5.1.2 Primena bioaugmentacije.....	84
4.5.2 Primena enzima.....	85
4.5.3 Primena imobilisanih ćelija.....	86
4.5.4 Primena biosenzora.....	89
5 KONTROLA ZAGAĐENJA VODENIH EKOSISTEMA.....	93
5.1 HIDROLOŠKI CIKLUS.....	93
5.2 PARAMETRI PRAĆENJA KVALITETA VODE.....	94
5.2.1 Izbor parametara u odnosu na upotrebu vode.....	95
5.2.2 Izbor parametara kvaliteta vode u odnosu na izvore zagađenja.....	99
5.3 ODREĐIVANJE PARAMETARA KVALITETA VODA I NJIHOV ZNAČAJ.....	102
5.3.3 Opšti parametri kvaliteta vode.....	103
5.3.3.1 Temperatura.....	103
5.3.3.2 Boja.....	104
5.3.3.3 Miris.....	105
5.3.3.4 Suvi ostatak i ukupno suspendovane čestice.....	105
5.3.3.5 Suspendovane materije, zamućenost i prozirnost (transparentnost).....	106
5.3.3.6 Provodljivost.....	106
5.3.3.7 pH, aciditet i alkalitet.....	107
5.3.3.8 Redoks potencijal.....	109
5.3.3.9 Rastvoreni kiseonik.....	109
5.3.3.10 Ugljen(IV)-oksid i puferovanje prirodnih voda.....	113
5.3.3.11 Tvrdća vode.....	113
5.3.3.12 Hlorofil.....	115
5.3.4 Nutrijenti.....	115
5.3.4.1 Azotna jedinjenja.....	116
5.3.4.2 Fosforna jedinjenja.....	119
5.3.5 Organske materije.....	120

5.3.5.1 Ukupni organski ugljenik	120
5.3.5.2 Biohemijska potrošnja kiseonika	121
5.3.5.3 Hemijska potrošnja kiseonika	121
5.3.5.4 Huminske i fulvinske kiseline.....	122
5.3.6 <i>Joni metala i druge neorganske materije</i>	123
5.3.7 <i>Biološki parametri kvaliteta vode</i>	125
5.3.7.1 Akvatični organizmi	125
5.3.7.2 Komponente planktona kao indikatori kvaliteta voda	126
5.3.7.3 Određivanje prisustva patogenih vrsta	127
5.3.7.4 Saprobnost i određivanje indeksa saprobnosti	129
5.3.8 <i>Mikrobiološki testovi za određivanje toksičnosti</i>	134
5.3.8.1 Testovi koji se zasnivaju na bioluminiscenciji	137
5.3.8.2 Testovi koji se zasnivaju na enzimskoj aktivnosti	137
5.3.8.3 Testovi koji se zasnivaju na inhibiciji rasta	138
5.3.8.4 Testovi koji se zasnivaju na inhibiciji pokretljivosti	139
5.3.8.5 Testovi koji se zasnivaju na merenju respiracije	139
5.3.8.6 Test inhibicije BPK	140
5.3.8.7 Određivanje genotoksičnosti	140
5.3.9 <i>Određivanje biorazgradljivosti</i>	141
5.3.9.1 Određivanje lake biorazgradljivosti	142
5.3.9.2 Određivanje prirodne biorazgradljivosti	143

6 MIKROBIOLOŠKI ASPEKTI PRIPREME VODE ZA PIĆE..... 145

6.1 MIKROBIOLOŠKI KVALITET IZVORA VODE	145
6.2 PREGLED PROCESA U POSTROJENJU ZA PRIPREMU VODE ZA PIĆE	146
6.2.1 <i>Preliminarni tretman sirove vode</i>	149
6.3.1.1 Skladištenje sirove vode.....	149
6.3.1.2 Preliminarna filtracija.....	150
6.2.2 <i>Aeracija</i>	150
6.2.3 <i>Predhlorisanje</i>	151
6.2.4 <i>Koagulacija</i>	151
6.2.4.1 Jar test za određivanje optimalne doze koagulanata	153
6.2.5 <i>Flokulacija</i>	155
6.2.6 <i>Taloženje</i>	155
6.2.7 <i>Filtracija</i>	155
6.2.7.1 Spora peščana filtracija	156
6.2.7.2 Brza peščana filtracija	157
6.2.7.3 Unapređeni procesi filtracije	158
6.2.7.3.1 Filtracija diatomske zemljom	158
6.2.7.3.2 Filtracija aktivnim ugljem	159
6.2.7.3.3 Membranski sistemi	161
6.2.8 <i>Omekšavanje vode</i>	162
6.2.9 <i>Podešavanje pH</i>	163
6.2.10 <i>Dezinfekcija</i>	163
6.2.10.1 Ozonizacija	163
6.2.10.2 Ultraljubičasto zračenje (UV zračenje)	164
6.2.10.3 Hlorisanje i hloraminacija	165
6.3 MIKROBIOLOŠKI ASPEKTI DISTRIBUCIONIH SISTEMA VODE ZA PIĆE.....	166
6.3.1 <i>Razvoj biofilma u distribucionim sistemima</i>	167
6.3.1.1 Površinska priprema.....	168
6.3.1.2 Transport mikroorganizama do pripremljenih površina	168
6.3.1.3 Adhezija mikroorganizama za površine	168

6.3.1.4 Učvršćivanje ćelija na površini	169
6.3.1.5 Rast ćelija i akumulacija biofilma	169
6.3.2 Ekologija biofilмова	170
6.3.3 Odvajanje biofilma sa površina	170
6.3.4 Metodologija ispitivanja biofilмова	170
7 IZVORI I KARAKTERISTIKE OTPADNIH VODA.....	173
7.1 KOMUNALNE OTPADNE VODE	173
7.2 INDUSTRIJSKE OTPADNE VODE	174
7.3 KARAKTERIZACIJA OTPADNIH VODA - PROCENA ORGANSKOG SADRŽAJA	180
7.3.1 Određivanje BPK	181
7.3.1.1 Kinetika BPK	182
7.3.1.2 Metodologija određivanja BPK	185
7.4 KORELACIONI ODNOSI PARAMETARA ZA PROCENU ORGANSKOG OPTEREĆENJA	187
<i>Nomenklatura</i>	188
8 TRETMAN OTPADNIH VODA.....	189
8.1 CILJEVI TRETMANA OTPADNIH VODA	189
8.2 OSNOVNE JEDINICE PROCESA	190
8.3 PRELIMINARNI TRETMAN	194
8.4 PRIMARNI TRETMAN.....	195
8.5 SEKUNDARNI TRETMAN.....	195
8.5.1 <i>Biološki aspekti sekundarnog tretmana</i>	196
8.5.1.1 Sistemi sa fiksiranim biofilmom	199
8.5.1.2 Sistemi sa suspendovanim rastom	199
9 PROCES AKTIVNOG MULJA.....	201
9.1 TERMINOLOGIJA PROCESA AKTIVNOG MULJA	201
9.2 OPIS PROCESA	203
9.2.1 <i>Procesna oprema</i>	205
9.3 BIOLOŠKE AKTIVNOSTI U AKTIVNOM MULJU.....	206
9.3.1 <i>Mikrobni sastav aktivnog mulja</i>	206
9.4 FLOKULACIJA AKTIVNOG MULJA	208
9.4.1 <i>Poremećaj flokulacije</i>	211
9.5 OPERATIVNI FAKTORI U PROCESU AKTIVNOG MULJA.....	212
9.5.1 <i>Kontrola uslova sredine</i>	212
9.4.2. <i>Kontrola procesnih parametara</i>	213
9.6 MODIFIKACIJE PROCESA AKTIVNOG MULJA	215
9.7 HETEROTROFNA AKTIVNOST U AKTIVNOM MULJU	216
9.8 NITRIFIKACIJA I DENITRIFIKACIJA U PROCESU AKTIVNOG MULJA.....	217
9.9 VEŠTAČKA JEZERA I LAGUNE ZA TRETMAN OTPADNIH VODA	220
10 BIOLOŠKA FILTRACIJA	223
10.1 TERMINOLOGIJA PROCESA SA PERKOLACIONIM FILTERIMA.....	223
10.2 PERKOLACIONI FILTERI (PROKAPNICI)	223
10.2.1 <i>Oprema perkolacionih filtera</i>	225
10.2.2 <i>Biološka aktivnost u perkolacionim filtrima</i>	225
10.3 KONTAKTNI ROTIRAJUĆI BIOFILTERI	226

---

11 ANAEROBNI PROCESI ZA TRETMAN OTPADA I OTPADNIH VODA	229
11.1 OSNOVNI PRINCIPI ANAEROBNE DIGESTIJE	230
11.2 BIOHEMIJA METANOGENEZE	231
11.3 USLOVI SREDINE KOJI UTIČU NA ANAEROBNU DIGESTIJU	233
11.4 BILOŠKA AKTIVNOST U ANAEROBNOJ DIGESTIJI.....	234
11.4.1 <i>Mikrobni sastav digestujućeg mulja</i>	234
11.4.2 <i>Preživljavanje patogena</i>	234
11.4.3 <i>Stabilnost anaerobne digestije</i>	235
11.5 RAZVOJ ANAEROBNIH TEHNOLOGIJA	236
11.6 OPERATIVNI PARAMETRI	238
REČNIK MANJE POZNATIH IZRAZA	239
LITERATURA	245